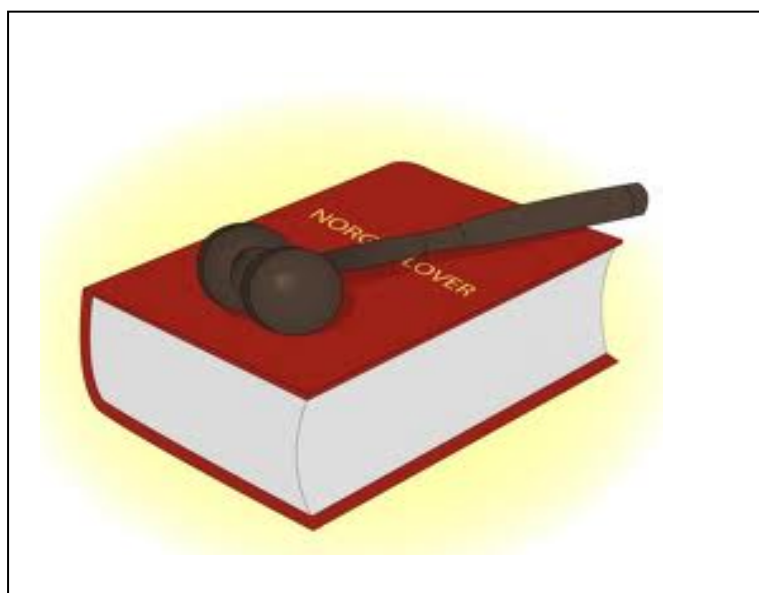

Forvaltningsrevisjon i Tolga kommune

Oppfølging og etterlevelse av klima- og energiplanen

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet med denne undersøkelsen vil være å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

INNHold

1	INNLEDNING	2
1.1	Bakgrunn	2
1.2	Forvaltningsrevisjon	2
1.3	Bærekraftig utvikling	2
1.4	Klima- og energiplan for Tolga kommune	4
2	FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING	5
2.1	Formål	5
2.2	Problemstillinger	5
2.3	Avgrensning	5
3.	METODE	6
4.	REVISJONSKRITERIER	6
5.	PROBLEMSTILLING 1	7
	Har Tolga kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?.....	7
5.1	Revisjonskriterier	7
5.2	Faktadel	7
5.3	Revisjonens vurderinger	8
5.4	Revisjonens konklusjon	9
6.	PROBLEMSTILLING 2	9
	Arbeider Tolga kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?	9
6.1	Revisjonskriterier	10
6.2	Faktadel	12
6.3	Revisjonens vurdering	15
6.4	Revisjonens konklusjon	19
7.	RÅDMANNENS UTTALELSE	19
8.	SAMMENDRAG OG REVISJONS ANBEFALINGER	20
	REVISJONENS ANBEFALINGER	24
9.	KILDER OG VEDLEGG	24
9.1	Kilder	24
9.2	Vedlegg	24

Tolga, 19. januar 2016

Norvald Veland
Revisor

Svein Magne Evavold
Revisjonssjef

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Kontrollutvalgets plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2012 – 2015 som ble behandlet av kontrollutvalget i sak 25/2012 og av kommunestyret i sak 82/2012 har miljøspørsmål som tema for undersøkelse i 2015.

1.2 Forvaltningsrevisjon

Kontrollutvalget i Tolga kommune skal påse at de føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Forvaltningsrevisjon innebærer blant annet undersøkelser om:

- a) Forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger
- b) Forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,
- c) Regelverket etterleves,
- d) Forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,
- e) Beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,
- f) Resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd

I følge forskrift om revisjon § 7 skal forvaltningsrevisjon gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon fastsatt av Norges kommunerevisorforbunds styre 1. februar 2011 og gjort gjeldende som god kommunal revisjonsskikk.

1.3 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling betyr å overlate til våre etterkommere et samfunn i like bra eller bedre stand enn vi overtok det fra våre forgjengere.

I økonomisk sammenheng vil det bety at kommunen ikke sløser med ressursene og formuen slik at det skjer en verdiforringelse, men at formuen bevares eller gjøres større.

Bærekraftig utvikling kan også vurderes ut fra et miljømessig aspekt. Staten forventer at kommunene skal gå foran i arbeidet med å redusere klimautslipp og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene. Kommunene skal innarbeide tiltak og virkemidler i sine planer for å redusere utslipp av klimagasser. Planer som behandler klima- og energispørsmål skal følges opp i kommuneplanens handlingsdel og være en veileder for kommunens detaljerte planlegging og myndighets- og virksomhetsutøvelse

Tolga kommune satte fokus på bærekraftig utvikling i kommuneplanen for 2003 - 2013. Her ble det vektlagt at kommunen som bedrift skal gå fram som et godt eksempel i arbeidet for ei bærekraftig utvikling, og sette seg klare mål for forbedring. *Kunnskaper og holdninger har stor betydning i arbeidet med å fremme bærekraftig utvikling. Miljøbevissthet hos kommunens ansatte er avgjørende for at kommunen skal kunne nå sine miljømål. En av kommunens viktigst fremtidsrettede oppgaver er å sørge for at barn og ungdom får best mulig opplæring.* (ref. fra kommuneplanen).

Det henvises også til Lokal Agenda 21 som er lokalsamfunnets innsats for bærekraftig utvikling.

Fokuset på bærekraftig utvikling er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2027 vedtatt av kommunestyret 17.06.2015. Her er det bl.a. satt følgende målsettinger med tilhørende strategier:

- Tolga skal arbeide målbevisst for en bærekraftig utvikling.
 - Vi ønsker å ta hensyn til naturen og miljøet, og våre handlinger og prioriteringer skal gjenspeile dette
 - Vi skal jobbe for å redusere energiforbruk til transport ved å videreføre og utvikle fleksible kollektive transporttilbud
 - Klimagassutslippene i Tolgasamfunnet skal reduseres, og bruken skal vries mot fornybar energi
 - Bruken av energi i Tolgasamfunnet skal effektiviseres
 - Bidra til å utvikle og bruke kvalitetsstempel som en del av et verdensarvområde og viktige naturvernområder i næringsssammenheng.
 - Ha fokus på vern gjennom bruk
 - Økt bruk av utmarksbeite og opprettholdelse av aktiv seterdrift.
- Arealstrategier knyttet til klima og klimaendringer.
 - Satse på trygge, aktive nærmiljø med gode møteplasser og gang- og sykkelveier.
 - Næringsutvikling til fellesskapets beste og på miljøets premisser
 - Legge til rette for fortsatt nydyrking

- Vi vil ta vare på seter- og kulturlandskapets egenart gjennom å sikre en videreutvikling av beite- og seterområdene i tråd med utviklingen i landbruket
- Rettighetshavere bør utfordres til sammen med kommunen å diskutere framtidig arealforvaltning og næringsutvikling til fellesskapets beste og på miljøets premisser
- Sikre at ulike gruppers boligbehov vurderes i arealplanleggingen.
- Alle offentlige arenaer er universelt utformet
- Det gjennomføres langsiktig og konsistent planlegging for å forebygge uønskede hendelser.
 - Samfunnsikkerhet og beredskap er vurdert i alle kommunale planer
 - Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse blir benyttet som grunnlag i kommunal planlegging.

Tolga kommunestyre har vedtatt klima- og energi plan 2010 – 2020 i møte 23.09.2010.

1.4 Klima- og energiplan for Tolga kommune

Klimameldingen (St. meld. nr. 34 2006 – 2007) pekte spesifikt på kommunenes muligheter til å bidra med reduksjon i utslipp av klimagasser. Klima- og forurensningsdirektoratet beregnet at kommunene hadde et potensial til å bidra med utslippsreduksjoner på inntil 8 millioner tonn CO₂ innen 2020. Det ble påpekt at kommunene særlig kunne påvirke utslippene fra transport, avfallsfyllinger, stasjonær energibruk og landbruk.

For å stimulere kommunene til å arbeide med å ta ut dette potensialet, etablerte ENOVA programmet «Kommunal energi- og miljøplanlegging» som bl.a. ga tilskudd til utarbeidelse av kommunale energi- og klimaplaner. I 2009 kom statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging i kommunene fastsatt med hjemmel i plan- og bygningsloven. Forskriften påla kommunene å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre miljøvennlig energiomlegging i tråd med forskriften.

Tolga kommune vedtok å sette i gang arbeidet med en kommunal klima- og energiplan og planen ble vedtatt av kommunestyret 23.09.2010.

Klima- og energiplanen gir en status for klimautslippene, energibruken og energiresursene i Tolga kommune. Planen fremmer forslag til tiltak som kommunen, næringslivet og kommunens innbyggere kan iverksette for å redusere klimagassutslippene og energibruken. Planen peker også på noen muligheter til å utnytte energiresursene i kommunen slik at målet om en bærekraftig utvikling lokalt og globalt kommer nærmere.

I planen er det fastsatt mål for kommunens arbeid med energi- og klimatiltak.

- Mål for reduksjon av klimagassutslipp. Klimagassutslippene i Tolga-samfunnet skal reduseres med 15 % i 2020 med utgangspunkt i utslippene i 2007, det vil si med ca. 3.845 tonn CO₂ ekvivalenter.
- Mål for reduksjon av energibruk. Den totale bruken av energi i Tolga-samfunnet skal reduseres med 10% fra 2007-nivået, dvs. 6,5 gWh.
- Mål for reduserte klimautslipp og redusert energiforbruk i Tolga kommunes virksomhet.
- Mål for energiproduksjon/forsyning. Innen 2020 skal det produseres eller leveres råstoff til bioenergi tilsvarende 10 gWh varme/elektrisitet i Tolga.

2 FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING

2.1 Formål

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Det innebærer at det i 2015 kan være for tidlig å evaluere om det kan måles noen effekt av planen.

Mer sentralt vil det være å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

2.2 Problemstillinger

Med utgangspunkt i formålet med prosjektet vil hovedproblemstillingen være spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i klima- og energiplanen.

Spørsmålet kan konkretiseres nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Tolga kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?
- Arbeider Tolga kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

2.3 Avgrensning

Undersøkelsen avgrenses til å omhandle hva kommunen gjør i forhold til oppfølging og rapportering av de mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen.

For å kunne synliggjøre hvor langt kommunen har kommet ville det vært ønskelig å kunne presentere statistikk over utviklingen på klima- og energiområdet i

kommunen i de siste årene. Statistisk sentralbyrå (SSB) har imidlertid sluttet å oppdatere den kommunale energi- og utslippsstatistikken da de har vurdert det slik at kvaliteten på statistikken ikke var god nok.

3. METODE

Prosjektbeskrivelsen ble godkjent av kontrollutvalget før prosjektet ble igangsatt. Det sendes oppstartbrev til rådmannen der vi varsler om oppstart av prosjektet. Fakta innhentes gjennom dokumenter og skriftlige- og muntlige spørsmål til administrasjonen. Undersøkelsen gjennomføres ved gjennomgang og analyse av innhentede dokumenter og innhentede svar på spørsmål til administrasjonen.

Pålitelighet og gyldighet

Revisjonen har gjort et utvalg blant de målsettingene som er formulert i klima- og energiplanen. Dette er ikke gjort kjent for administrasjonen på forhånd.

Utvalget dekker alle temaene i planen. Vi har lagt vekt på å dekke målsettinger som er vesentlige og hvor det er mulig å måle tiltak som er iverksatt.

Vi mener at innhentet faktagrunnlag er hensiktsmessig for å kunne belyse spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i klima- og energiplanen.

4. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier skal danne norm eller en referanse som de innsamlede dataene vurderes opp mot og gir uttrykk for et ideal for hvordan tilstanden bør være på det reviderte området. Revisjonskriterier utledes fra lover, forskrifter, politiske vedtak, retningslinjer, mål, føringer osv.

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å nå mål i klima- og energiplanen bør rapporteres skriftlig.

For øvrig vil vi benytte revisjonskriterier som utledes fra kommunens egen klima- og energiplan. Det gjelder fastsatte mål i planen med tilhørende tiltak, ansvarlig i kommunen for igangsetting, virkemidler og frister.

5. PROBLEMSTILLING 1

Har Tolga kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?

5.1 Revisjonskriterier

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å nå mål i klima- og energiplanen bør rapporteres skriftlig.

5.2 Faktadel

Tolga kommune benytter Compilo som system for intern- og kvalitetskontroll. Det er et helhetlig kvalitetssystem som bygger på ISO (International Organization for Standardization) standarder og inneholder moduler for:

- Dokumenthåndtering
- Avvikshåndtering
- Risikoanalyse
- Årshjul
- Virksomhetsstyring
- Elektronisk prosessstavle

Rådmannen opplyser at det ikke er etablert system for internkontroll i forhold til kommunens klima- og energiplan.

Oppfølging av tiltak i klima- og energiplanen har vært tillagt en person i kommunen der det har vært avsatt 20% ressurs til dette. I tillegg er det tiltak som kommer inn under andre ordninger og fagområder som f.eks. gjødselhåndtering og klimavennlige driftsmetoder i konvensjonelt landbruk som faller inn under landbrukssektoren. Arbeid med reduksjon av energibruk i kommunale bygninger faller naturlig inn under stillingene for driftsoperatør.

Det er ikke beskrevet hvilken oppfølging av planen som skal foretas. Oppfølging blir i dag heller ikke dokumentert.

Rådmannen sier at oppfølging av tiltakene ikke er gjort systematisk, men blir vurdert ut i fra hvilke saker vi behandler, evt. etter spørsmål fra politikere. Dette kan være for eksempel søknad om nydyrking av myrjord, hvor vi henviser til klima- og energiplanen, hvor ett av tiltakene er å redusere dette.

Tolga kommune har ikke etablert rutiner for systematisk rapportering i forhold til klima- og energiplanen. Det rapporteres dermed ikke internt i kommunens administrasjon, til politisk nivå eller til kommunens innbyggere.

Rapportering skjer tilfeldig når politikerne etterspør dette.

Kommunen har ikke et eget system for å vurdere måloppnåelse for de tiltakene som er beskrevet i klima- og energiplanen.

Det er ikke lagt opp til annen evaluering av hvordan kommunen ligger an i forhold til å oppfylle målsettinger beskrevet i planen, enn at det vil bli foretatt en evaluering ved revidering av planen. Mål for reduksjoner i klimautslipp kan ikke evalueres da SSB (Statistisk sentralbyrå) har sluttet å oppdatere den kommunale energi- og utslippsstatistikken.

Kommunen har da heller ikke gjennomført noen evaluering av måloppnåelse for de tiltakene som er beskrevet i planen.

Kommunen har ikke dokumentert hvilke resultater gjennomførte tiltak har gitt, heller ikke for egne energiøkonomiseringstiltak i kommunen.

5.3 Revisjonens vurderinger

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet.

Etter vår vurdering bør også tiltak i klima- og energiplanen følges opp gjennom et system for intern kontroll.

Tolga kommune benytter intern- og kvalitetskontrollsystemet Compilo. Vi mener at bruken av systemet bør utvides til også å omfatte oppfølgingen av tiltak i klima- og energiplanen.

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen fastsatt tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle de målsettingene som uttrykkes i planen. Dette inngår i arbeidsoppgavene til flere stillinger i kommunen.

Vi mener at det er behov for å beskrive de interne ansvarsforholdene og hvilken oppfølging som skal foretas, og at dette bør dokumenteres.

Klima- og energiplanen omfatter tiltak som skal gjennomføres over 10 år.

Etter vår oppfatning er det ikke tilstrekkelig å rapportere om status for tiltakene bare ved rullering av planen, noe som er planlagt først etter 7 år. Vi mener at det er behov for rutiner som sikrer en systematisk rapportering internt i administrasjonen, til politisk nivå og til kommunens innbyggere.

Administrasjonen planlegger å avklare eventuell revidering av klima- og energiplanen høsten 2016 i forbindelse med revidering av kommunal planstrategi. Etter vår vurdering er det for sent til å kunne sikre en god gjennomføring av tiltakene i planen.

Kommunen har oversikt over gjennomførte tiltak i egne bygg. Det er positivt og gir oversikt over hvor langt man har kommet med hensyn til å gjennomføre deler av planen for egne bygg.

Etter vår vurdering er det imidlertid mangelfullt at man ikke har dokumentert hvilke resultater de gjennomførte tiltakene har gitt og at gjennomførte tiltak omfatter en liten del av de samlede målsettingene i planen.

5.4 Revisjonens konklusjon

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen satt målsettinger med tilhørende tiltak for å redusere klimautslipp, redusere energibruk og øke produksjonen av fornybar energi.

For å kunne ha oversikt over hvor langt man har kommet og til slutt kunne nå de fastsatte målsettingene, mener vi at det er nødvendig å etablere et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering.

En evaluering av måloppnåelse for planen kan tidligst komme høsten 2016. Vi mener at det er for sent i forhold til å kunne sikre en god gjennomføring.

Kommunen har oversikt over noen tiltak som er gjennomført, men vi mener at det også er behov for å dokumentere hvilke resultater som er oppnådd.

6. PROBLEMSTILLING 2

Arbeider Tolga kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

6.1 Revisjonskriterier

Iverksetting av klima- og energiplanen og gjennomføring av tiltak har avgjørende betydning for at kommunens klima- og energiarbeid skal lykkes. Det vil være en utfordring hvor det er begrenset med tilgang på aktuelle og nødvendige ressurser for å få til en god gjennomføring.

Planen inneholder både tiltak som har økonomiske konsekvenser for kommunen og tiltak som ikke har det. Tiltak som ikke medfører økonomisk uttelling for kommunen kan bidra til å redusere energibruk og klimautslipp slik at kommunen kan nå sine energi- og klimamål. Kommunen må imidlertid kunne dokumentere at slike kvalitative tiltak også blir gjennomført og rapportert.

Vi vil hente revisjonskriteriene til denne problemstillingen fra målsettinger og tilhørende tiltak som er beskrevet i planen.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne oppnå målsettingene som er satt i planen. Det stiller krav til at kommunen må arbeide aktivt med tiltak for å oppfylle målsettinger i planen.

Stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det avsettes en stillingsressurs i kommuneorganisasjonen til kontinuerlig oppfølging av koordinering av kommunens arbeid med tiltakene i planen.

Investeringer i ENØK tiltak i kommunen

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at en ENØK gjennomgang av kommunens bygningsmasse er av de foreslåtte tiltakene. Det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det investeres i ENØK tiltak.

Regionalt samarbeid om klima- og energiplanarbeid

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det etableres et regionalt samarbeid om energi- og klimaplanarbeid. Det anbefales derfor at det utarbeides en regional klima- og energiplan i regi av Regionrådet og at det etableres en stillingsressurs regionalt som arbeider med planen og oppfølging av denne.

Revisjon av klima- og energiplanen fra 2010

Det framgår i klima- og energiplanen at den må gjennomgås og revideres årlig som en del av kommunens ordinære budsjett og planleggingsarbeid. En revisjon av planen foreslås gjort i 2013, parallelt med revisjon av den langsiktige delen av

kommuneplanen for Tolga. I kommunens planstrategi for 2013-2015 er det ikke prioritert rulling av planen i perioden.

Grunnlag i kommuneplanen for målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen.

Kommuneplanen for 2003 – 2013 var gjeldende da klima- og energiplanen ble vedtatt. Kommuneplanen vektla målbevisst arbeid for ei bærekraftig utvikling. Fokuset på bærekraftig utvikling er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2027 hvor målsettinger og strategier for klima og miljø er mer spesifikke.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse

Tolga kommune har en risiko- og sårbarhetsanalyse fra 1998, sist oppdatert i mars 2009.

I følge rådmannen vil kommunen starte arbeid med utarbeide en ny plan i 2016, som også er i tråd med pålegg etter tilsyn fra fylkesmannen. Gjeldende plan er i flg. rådmann ikke utdatert i forhold til innhold, men i forhold til dens alder.

Kommunens egen bilpark

Et av kommunens virkemidler for reduksjon av utslipp av klimagasser er på kort sikt å gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark ved å kjøpe el-biler, hybridbiler og andre drivstoffgjerrige biler eller biler som går på biobrensel. Utslippene av klimagasser fra kommunal transportvirksomhet skal reduseres med 20 %.

Nybygg og rehabilitering

Under virkemidler for energibruk framgår det at kommunen ved nybygging må gå foran og bygge etter passivhusstandard, og bruke de mulighetene som ligger i å stille krav ut over forskrift om krav til byggverk (TEK 07) for egne bygg og rehabiliteringsprosjekt.

Miljøsertifisering av kommunens virksomhet.

Kommunen er en stor og viktig aktør i Tolga. Et virkemiddel i kommunens egen virksomhet er miljøsertifisering av kommunens virksomheter. I planen pekes det på to typer sertifisering, miljøfyrtårnmetoden (norsk miljøsertifiseringssystem) og ISO 14001 (internasjonalt miljøsertifiseringssystem). Tolga har ikke i sin plan tatt inn som mål å bli sertifisert etter disse to typer sertifisering utover å nevne andre kommuner i nærområde som har blitt miljøsertifisert etter miljøfyrtårnmetoden eller etter ISO 14001 standarden.

Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk

Under virkemidler for holdningsskaping framgår det at skoleverket har en viktig rolle overfor barn og ungdom. Skoleledelsen kan stimulere til at fagplanens handlingsrom for undervisning om klima- og miljø utnyttes optimalt. Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk er et godt virkemiddel.

ENØK tiltak i kommunale bygningsareal

I kapittel 7.3.4.2 i planen framgår det at i kommunens totale bygningsareal på 20.000m² er det et ENØK-potensiale på i alt 760 488 kWh. Største potensiale er det ved Vingelen skole, Vidarheim, Gymsbygget og Helsesenteret.

Prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Etablering av verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser

Delmål 2 under mål for energiproduksjon/forsyning er:

Det tilstrebes å etablere energiproduksjon basert på biogass fra husdyrgjødsel, tilsvarende forbruket i 20 boligenheter (500.000 kWh).

Delmål 3:

Det skal arbeides for at skogbruket i Tolga får del i en regional verdikjede for produksjon av pellets og flis til biovarme, tilsvarende 5 GWh i 2020, dvs. 2.500 m³. Dette tas ut i økt avvirkning.

6.2 Faktadel

Kommunens arbeid med tiltak for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen

Målsettingene i klima- og energiplanen skal oppfylles gjennom et vidt spekter av tiltak som spenner over både politisk og administrativt nivå.

Rådmannen opplyser at det sporadisk arbeides med tiltak for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak

Rådmannen opplyser at det er avsatt 20% ressurs til dette arbeid. I 2016 skal denne ressursen brukes på noe annet.

Investeringer i ENØK tiltak i kommunen

Rehabilitering og utbedring av eksisterende bygningsmasse vil i de fleste tilfellene være med å redusere energiforbruket i bygninger. Enten ved at det gjøres konkrete

tiltak som økt isolering eller utskifting av materialer som gjør at bygningen krever mindre energi til oppvarming og drift, eller ved utbedringer av installasjoner ved bygningen som for eksempel ventilasjonsanlegg eller varmeanlegg som i seg selv forbruker mindre energi.

På spørsmål til rådmann om det er gjennomført investeringer i ENØK-tiltak i Tolga kommune svarer rådmann:

Ja, for eksempel er det gjort tiltak for å minimere bruk av fossilt brensel. Over 90% av kommunenes fjernvarmeoppvarming er nå pellets. Vi har også hatt gjennomgang av de fleste kommunale bygg og anlegg for å se på mulige tiltak for å spare energi og klima. Vi er i ferd med sammen med flere andre kommuner i regionen å inngå energisparekontrakter som innebærer ytterligere energisparende tiltak på sikt.

Regionalt samarbeid om klima- og energiplanarbeid

I budsjett 2015 under avsnitt Investeringsbudsjett i 2017 – 2019 er det i avsnitt 5.2.7 omtalt felles prosjekt med Alvdal, Folldal og Rendalen i forhold til å oppfylle mål i klima- og energiplanen om energieffektivisering. Prosjektet som strekker seg over årene 2015 - 2017 med en total ramme pr. kommune på kr. 832.000. Det er energianalyser som kjøres gjennom prosjektet. Det danner igjen grunnlaget for å gjennomføre tiltak. Prosessen som kjøres i første fase gjøres for å komme i en fase for å gjøre tiltak. Ingen av kommunene har kompetanse til å kjøre fasen alene.

Revisjon av klima- og energiplanen fra 2010

Tolga kommune har ikke gjennomført revisjon av klima- og energiplanen fra 2010. I henhold til Planstrategi skulle planen vært revidert i 2013. Det vil avklares i revidert Planstrategi som utarbeides høsten 2016.

Grunnlag i kommuneplanen for målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen.

Plansystemet i kommunene er bygget opp som et planhierarki, det vil si som en pyramide der planer fra at høyere nivå skal være rammer og retningslinjer for planer på et lavere nivå i systemet. Det innebærer at planstrategi skal styre en kommuneplan, en kommuneplan styrer en kommunedelplan og videre nedover i plansystemet.

Tolga kommunes plansystem er bygget opp med en overordnet med en overordnet kommunal planstrategi med en fireårig rullering. Denne legger premissene for om en kommuneplanen skal revideres i løpet av kommunestyreperioden.

Kommuneplanens samfunnsdel følger opp utfordringer og muligheter skissert i planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er i utgangspunktet overordnet klima- og energiplanen.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt før arbeidet med klima- og energiplanen ble startet opp i 2009. Temaet er derfor ikke nevnt i arealdelen.

Samfunnsdelen skal legge føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal innarbeides i klima- og energiplanen. Kommuneplanens samfunnsdel for 2015 – 2027 har følgende områder med et spesielt fokus ved siden av satsningsområdene

Folkehelse og Omdømme:

Identitet og tilhørighet

Bolyst og attraktivitet

Næringsutvikling

Del av region

Kommunale tjenester

Arealstrategier

Sikkerhet og beredskap

Vi viser til punkt 1. 3 rapporten hvor de tilhørende strategiene er beskrevet.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse

I arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalysen er det foretatt vurderinger av hvilke hendelser som kan inntreffe, sannsynligheten for at de inntreffer og hvilke konsekvenser disse hendelsene kan få.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er en analyse av situasjonen slik den er, og slik den kan komme til å bli. Hensikten med analysen er å utarbeide et grunnlag for kommunens planleggingsarbeid slik at beredskapshensyn kan integreres i den ordinære planleggingen.

Kommunens egen bilpark

Tolga kommune har sammen med kommunene Alvdal, Folldal, Os og Tynset gjennomført felles konkurranse for rammeavtale på biler. Nåværende avtale er fra 2014. I forhold til miljø er det satt krav til at bilene skal være klassifisert etter Euro v (European emission standards) og at det skal være oppgitt Euro klasse. I kravspesifikasjonen for kategori 1 (som var aktuell for Tolga) er det satt krav om at bilene skal ha høy sikkerhet og minimale utslipp. Det ble åpnet for å tilby biler med bensin- diesel- hybridteknologi eller lignende. Det ble ikke åpnet for å levere biler som kun går på strøm i denne kategorien.

Tolga leaser for tiden en hybridbil.

I følge tildelingskriteriene skulle miljø vurderes med vektning på 15 % av totalen, målt etter CO2 utslipp.

Nybygg og rehabilitering

Tolga kommune har ikke oppført nye bygg etter 2010.

Miljøsertifisering av kommunens virksomhet.

Det er gjennomført miljøsertifisering ved Tolga skole, men ikke ved noen av kommunens øvrige virksomheter.

Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk

Det er ikke gjennomført noen videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk, kommunen kan heller ikke bekrefte at fagplanens handlingsrom for undervisning om klima- og miljø utnyttes optimalt.

ENØK tiltak

I klima- og energiplanen er det satt som mål at stasjonær elektrisk energiforbruk i kommunal virksomhet skal reduseres med 20%, dvs. 1,5 gwh. ENØK potensialet er beregnet og tallfestet for 10 av kommunens bygg med et samlet potensiale på 760.488 kWh

ENØK tiltak er gjennomført og målene er nådd for følgende bygninger:

Bygg:	m2:	ENØK-oppnådd kWh:	Tiltak:
Omsorgstunet	4.030	20.150	Ventilasjonsstyring og tilleggisolering
Lyngbo barnehage	172	21.844	Nytt ventilasjonsanlegg
Knutshauåen barnehage	520	49.400	Nytt ventilasjonsanlegg
Renseanlegg	355	?	Ombygging

Nord-Østerdal kraftlag (NØK) har utarbeidet en komplett statistikk for el-forbruket i alle kommunale bygninger for de siste 10 år som er vedlagt plan-dokumentet. Statistikken er utformet som en «arbeidsbok» og kan brukes i ENØK-arbeidet i kommunen.

Prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Etablering av verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser

Det er ikke gjennomført prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel.

Kommunen har ikke jobbet aktivt for å etablere en verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser. Det viser seg generelt at disse har lav lønnsomhet, særlig etter at tilskuddet til fyringsflis har falt bort siden planen ble utarbeidet.

Rådmannen opplyser at det er dialog med de to regionale næringssektorene om mulig satsing i regionen. Det er tidligere utredet anlegg ved Godtlandsfloe på Tynset.

6.3 Revisjonens vurdering

Arbeider kommunen aktivt med tiltak for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen?

Kommunen har i liten grad arbeidet aktivt med tiltak hvor målsettingen har vært å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter hvor det er tatt hensyn til føringer i klima- og energiplanen. Klima- og energiplanen skisserer svært mange tiltak. Etter vår vurdering burde de økonomiske konsekvensene av tiltakene i større grad vært utredet. Det vil ikke være mulig å få gjennomført tiltak hvor de nødvendige ressursene ikke er stilt til rådighet. Vi mener også at det er viktig at planen følges opp i handlingsplaner og budsjett for å kunne nå de målsettingene som er satt. Etter vår oppfatning er det nødvendig å måle hvor langt man har kommet for å kunne arbeide aktivt mot å oppfylle vedtatte målsettinger. Vi mener at kommunen ikke har vært bevisst nok på dette og heller ikke dokumentert hvor langt man har kommet.

Planen inneholder også målsettinger hvor målestokken for måloppnåelse har forsvunnet under veis. Det vil naturlig nok være vanskelig å arbeide med målsettinger hvor resultatene ikke kan måles.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne nå målsettingene som er satt i planen. Tiltakene spenner over både politisk og administrativt nivå. I våre vurderinger har vi hovedsakelig gått inn på de tiltakene som rådmannen er ansvarlig for. Etter vår vurdering kunne kommunen arbeidet mer aktivt med tiltakene i planen og ikke bare satt i gang tiltak i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter

Er det avsatt stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak?

Det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen at det finnes stillingsressurser i de ansvarlige enhetene til å følge opp arbeidet.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Det er ikke nok å legge ansvaret for oppfølging av planen til en planleggerstilling. Det har tidligere vært avsatt 20% stillingsressurs til en person i kommunen. Denne ressursen skal brukes på annet hold i 2016.

Er det gjennomført investeringer i ENØK-tiltak i kommunen?

En vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen krever at det investeres i ENØK tiltak. Kommunen har gjennomført flere slike tiltak de siste årene og det planlegges å gjennomføre nye tiltak i kommende år for å redusere energiforbruket i bygninger.

Etter vår vurdering har kommunen hatt en god oppfølging av planen når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

Er det etablert regionalt samarbeid om energi- og klimaplanarbeid?

I planen legges det til grunn at en vellykket gjennomføring er avhengig av at det etableres et regionalt samarbeid.

Kommunen deltar over årene 2015-2017 i et regionalt samarbeid om energi-effektivisering. Etter vår vurdering dekker dette bare en del av målsettingen i planen.

Er det gjennomført eller planlagt gjennomført en revisjon av klima- og energiplanen fra 2010?

Det ble lagt til grunn i klima- og energiplanen at planen bør revideres i 2013. Dette har blitt utsatt og kan tidligst gjennomføres i 2016. Det er 3 år senere enn opprinnelig planlagt og siden 2010 har det skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på.

Planen må være tilpasset dagens behov og ta hensyn til gjeldende rammebetingelser for at den skal kunne være et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Er målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen i tråd med de føringene som ligger i kommuneplanen?

Samfunnsdelen i kommuneplanen for 2015 – 2027 har fokus på bærekraftig utvikling og inneholder klare målsettinger og strategier for miljø og klima. Etter vårt syn legger samfunnsdelen klare føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal være innarbeidet i kommunens klima- og energiplan.

Kommuneplanens arealdel ble sist behandlet i 2008 og målsettinger for kommunens arbeid med miljø og klima var ikke et tema i denne. Etter vår vurdering legger derfor ikke kommuneplanens areadel noe godt grunnlag for å kunne oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Bygger klima- og energiplanen på føringer i kommunenes risiko- og sårbarhetsanalyse?

Kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse har sin opprinnelse fra 1998. Det vil være viktig å ivareta samfunnssikkerhet og god beredskap mot uønskede hendelser i all planlegging.

Analysen har lite fokus på hendelser som er knyttet til klima og energi, og den gir begrensede føringer for tema i klima- og energiplanen.

Hva har kommunen gjort i forhold til å redusere utslippene fra kommunens egen bilpark, jfr. virkemidlene som er beskrevet i klima- og energiplanen, kjøpe el-biler, hybridbiler og andre drivstoffgjerrige biler eller biler som går på biobrensel?

I klima- og energiplanen framheves det at kommunen bør gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark og anskaffe miljøvennlige biler. Ved konkurransen om rammeavtale på biler i 2014 ble ikke miljø vektet til mer enn 15 % og det ble ikke åpnet for el-biler.

Etter vår vurdering var ikke konkurransegrunnlaget noe godt grunnlag for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen

Har kommunen ved oppføring av nye bygg gått foran og bygd etter passivhusstandard? Er det stilt krav ut over forskrift om krav til byggverk (TEK 07) for nye bygg- og rehabiliteringsprosjekter?

Tolga kommune har ikke oppført bygg etter passivhusstandard.

Er det gjennomført miljøsertifisering av noen av kommunens virksomheter?

I klima- og energiplanen pekes det på at miljøsertifisering av kommunens virksomheter er et virkemiddel i kommunens arbeid med klima- og energispørsmål. Tolga skole har som eneste enhet i kommunen gjennomført miljøsertifisering.

Etter vår vurdering legger planen føringer for en større satsing på miljøsertifisering enn det som er gjennomført.

Er det gjennomført videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk? Er fagplanens handlingsrom for undervisning om klima og miljø utnyttet optimalt?

I klima- og energiplanen pekes det på at videreutdanning av lærere i miljøspørsmål er et godt virkemiddel.

Dette har ikke blitt gjennomført, og etter vår vurdering er da planen ikke fulgt opp.

Er det gjennomført ENØK-tiltak i bygningsmassen til Tolga kommune som angitt i klima- og energiplanen, og eventuelt hvor mye av det anslåtte ENØK potensialet på 760.000 kWh er realisert?

Kommunen har gjennomført ENØK tiltak ved rehabilitering av flere av kommunens bygg og antar at det er oppnådd en reduksjon i energibruken på 91.400 kWh. Dette er imidlertid langt mindre enn de 760.000 kWh som ble anslått som ENØK potensiale i klima- og energiplanen. Målet er imidlertid satt og skal være gjennomført innen 2020. Skal dette målet nås må innsatsen med ENØK-tiltak forsterkes vesentlig.

Er det gjennomført prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel? Hva er gjort i forhold til å etablere en verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser?

Klima- og energiplanen inneholder konkrete målsettinger for energiproduksjon basert på biogass og skogvirke.

Kommunen har ikke gjort noe for å følge opp målsettingene. Etter vår vurdering ville det heller ikke vært fornuftig å følge opp disse målsettingene videre så lenge rammebetingelsene for slik produksjon ikke gir økonomisk lønnsomhet.

6.4 Revisjonens konklusjon

Vi mener at kommunen kunne arbeidet mer aktivt med tiltak for å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført og vi mener at kommunen har hatt en brukbar oppfølging når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

Vi mener at de økonomiske konsekvensene av tiltak i planen i for liten grad er utredet og at planen burde vært fulgt opp bedre i handlingsplaner og budsjett. Deler av planen bygger på rammebetingelser og forutsetninger som er endret siden planen ble vedtatt. Energiproduksjon basert på biogass og skogvirke har ikke rammebetingelser som gir økonomisk lønnsomhet og målestokken for klimautslipp har forsvunnet. Dette berører sentrale målsettinger i planen og det vil ikke være forhold som kommunen selv har styring med.

Miljøsertifisering av kommunens virksomheter framheves som et virkemiddel i planen. Etter vår mening er det ikke tilfredsstillende at kommunen har gjort lite i forhold til å oppfylle dette utover at Tolga skole er miljøsertifisert.

Vi mener at det er viktig at planen er oppdatert og kan fungere som et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål. Det har skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på. Det gjelder både i forhold til rammebetingelser som kommunen ikke kan påvirke og i forhold til kommunens egen risiko- og sårbarhetsanalyse og overordnede planverk. Vi mener derfor at deler av klima- og energiplanen er utdatert og trenger en revisjon. Vi mener også at det er viktig at planen legger premisser for kommuneplanens arealdel.

7. RÅDMANNENS UTTALELSE

Rapporten ble oversendt til rådmannen for uttalelse 18.12.2015. Rådmannen har avgitt uttalelse til rapporten 13.01.2016.

Rådmannen velger ikke å kommentere mange av enkeltelementene i rapporten, men støtter revisjons følgende uttalelse:

Det har skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på. Det gjelder både i forhold til rammebetingelsene som kommunen ikke kan påvirke og i forhold til kommunens egen risiko- og sårbarhetsanalyse og overordnet planverk. Deler av planen er utdatert og trenger en revisjon. Planen må legge premisser for kommuneplanens arealdel.

I tillegg gir rådmannen en generell kommentar som følger:

Utover det som fremgår over mener rådmannen at en revidert plan må utarbeides på et mye mer realistisk nivå. Dette gjelder både i forhold til tiltak og ressursbruk.

Revisjonens forvaltningsrevisjon avdekker ikke etter rådmannens syn en mangel på vilje til å følge opp planen, men at planen har et omfang det ikke er mulig å følge opp i en organisasjon på Tolgas størrelse. Bedre rutiner for å følge og rapportere må imidlertid på plass.

Avslutningsvis har rådmannen inntatt i sitt svarbrev 2 presiseringer eller feil i rapporten som er blitt korrigert i den endelige rapporten.

8. SAMMENDRAG OG REVISJONS ANBEFALINGER

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet med hovedproblemstillingen i denne undersøkelsen har vært å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte utfordringene som ligger i planen.

Hovedproblemstillingen er konkretisert nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Tolga kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?
- Arbeider Tolga kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima og energiplanen?

Revisjonskriteriene danner grunnlag for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på området som er gjenstand for undersøkelsen.

Revisjonskriteriene er utledet fra krav i lover, forskrifter og retningslinjer. For øvrig har vi benyttet revisjonskriterier som er utledet fra kommunens egen klima- og energiplan.

Revisjonskriteriene er den målestokken som vi har lagt til grunn for vår vurdering av om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringen i klima- og energiplanen.

Kommuneplanen for 2003 – 2013 var gjeldende da klima- og energiplanen ble vedtatt. Kommuneplanen vektla målbevisst arbeid for ei bærekraftig utvikling. Fokuset på bærekraftig utvikling er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2027 hvor målsettinger og strategier for klima og miljø er mer spesifikke.

Kommunestyret vedtok kommunens klima- og energiplan i 2010.

Klima- og energiplanen gir en status for klimautslippene, energibruken og energiresursene i Tolga kommune. Planen fremmer forslag til tiltak som kommunen, næringslivet og kommunens innbyggere kan iverksette for å redusere klimagassutslippene og energibruken. Planen peker også på noen muligheter til å utnytte energiresursene i kommunen slik at målet om en bærekraftig utvikling lokal og globalt kommer nærmere.

I planen er det fastsatt målsettinger for kommunens arbeid med energi- og klimatilak som skal nås innen 2020.

Har Tolga kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet.

Etter vår vurdering bør også tiltak i klima- og energiplanen følges opp gjennom et system for intern kontroll.

Tolga kommune benytter intern- og kvalitetskontrollsystemet Compilo. Vi mener at bruken av systemet bør utvides til også å omfatte oppfølgingen av tiltak i klima- og energiplanen.

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen fastsatt tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle de målsettingene som uttrykkes i planen. Dette inngår i arbeidsoppgavene til flere stillinger i kommunen.

Vi mener at det er behov for å beskrive de interne ansvarsforholdene og hvilken oppfølging som skal foretas, og at dette bør dokumenteres.

Klima- og energiplanen omfatter tiltak som skal gjennomføres over 10 år. Etter vår oppfatning er det ikke tilstrekkelig å rapportere om status for tiltakene bare ved rullering av planen, noe som er planlagt først etter 7 år. Vi mener at det er behov for rutiner som sikrer en systematisk rapportering internt i administrasjonen, til politisk nivå og til kommunens innbyggere.

Administrasjonen planlegger å avklare eventuell revidering av klima- og energiplanen høsten 2016 i forbindelse med revidering av kommunal planstrategi. Etter vår vurdering er det for sent til å kunne sikre en god gjennomføring av tiltakene i planen.

Kommunen har oversikt over gjennomførte tiltak i egne bygg. Det er positivt og gir oversikt over hvor langt man har kommet med hensyn til å gjennomføre deler av planen for egne bygg.

Etter vår vurdering er det imidlertid mangelfullt at man ikke har dokumentert hvilke resultater de gjennomførte tiltakene har gitt og at gjennomførte tiltak omfatter en liten del av de samlede målsettingene i planen.

Arbeider Tolga kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

Kommunen har i liten grad arbeidet aktivt med tiltak hvor målsettingen har vært å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter hvor det er tatt hensyn til føringer i klima- og energiplanen. Klima- og energiplanen skisserer svært mange tiltak. Etter vår vurdering burde de økonomiske konsekvensene av tiltakene i større grad vært utredet. Det vil ikke være mulig å få gjennomført tiltak hvor de nødvendige ressursene ikke er stilt til rådighet. Vi mener også at det er viktig at planen følges opp i handlingsplaner og budsjett for å kunne nå de målsettingene som er satt. Etter vår oppfatning er det nødvendig å måle hvor langt man har kommet for å kunne arbeide aktivt mot å oppfylle vedtatte målsettinger. Vi mener at

kommunen ikke har vært bevisst nok på dette og heller ikke dokumentert hvor langt man har kommet.

Planen inneholder også målsettinger hvor målestokken for måloppnåelse har forsvunnet under veis. Det vil naturlig nok være vanskelig å arbeide med målsettinger hvor resultatene ikke kan måles.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne nå målsettingene som er satt i planen. Tiltakene spenner over både politisk og administrativt nivå. I våre vurderinger har vi hovedsakelig gått inn på de tiltakene som rådmannen er ansvarlig for. Etter vår vurdering kunne kommunen arbeidet mer aktivt med tiltakene i planen og ikke bare satt i gang tiltak i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter

Det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen at det finnes stillingsressurser i de ansvarlige enhetene til å følge opp arbeidet.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Det er ikke nok å legge ansvaret for oppfølging av planen til en planleggerstilling. Det har tidligere vært avsatt 20% stillingsressurs til en person i kommunen. Denne ressursen skal brukes på annet hold i 2016.

En vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen krever at det investeres i ENØK tiltak. Kommunen har gjennomført flere slike tiltak de siste årene og det planlegges å gjennomføre nye tiltak i kommende år for å redusere energiforbruket i bygninger.

Etter vår vurdering har kommunen hatt en god oppfølging av planen når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

I planen legges det til grunn at en vellykket gjennomføring er avhengig av at det etableres et regionalt samarbeid.

Kommunen deltar over årene 2015-2017 i et regionalt samarbeid om energi-effektivisering. Etter vår vurdering dekker dette bare en del av målsettingen i planen.

Det ble lagt til grunn i klima- og energiplanen at planen bør revideres i 2013. Dette har blitt utsatt og kan tidligst gjennomføres i 2016. Det er 3 år senere enn opprinnelig planlagt og siden 2010 har det skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på.

Planen må være tilpasset dagens behov og ta hensyn til gjeldende rammebetingelser for at den skal kunne være et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Samfunnsdelen i kommuneplanen for 2015 – 2027 har fokus på bærekraftig utvikling og inneholder klare målsettinger og strategier for miljø og klima.

Etter vårt syn legger samfunnsdelen klare føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal være innarbeidet i kommunens klima- og energiplan. Kommuneplanens arealdel ble sist behandlet i 2008 og målsettinger for kommunens arbeid med miljø og klima var ikke et tema i denne. Etter vår vurdering legger derfor ikke kommuneplanens areadel noe godt grunnlag for å kunne oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse har sin opprinnelse fra 1998. Det vil være viktig å ivareta samfunnssikkerhet og god beredskap mot uønskede hendelser i all planlegging. Analysen har lite fokus på hendelser som er knyttet til klima og energi, og den gir begrensede føringer for tema i klima- og energiplanen.

I klima- og energiplanen framheves det at kommunen bør gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark og anskaffe miljøvennlige biler. Ved konkurransen om rammeavtale på biler i 2014 ble ikke miljø vektet til mer enn 15 % og det ble ikke åpnet for el-biler. Etter vår vurdering var ikke konkurransegrunnlaget noe godt grunnlag for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen

Tolga kommune har ikke oppført bygg etter passivhusstandard.

I klima- og energiplanen pekes det på at miljøsertifisering av kommunens virksomheter er et virkemiddel i kommunens arbeid med klima- og energispørsmål. Tolga skole har som eneste enhet i kommunen gjennomført miljøsertifisering. Etter vår vurdering legger planen føringer for en større satsing på miljøsertifisering enn det som er gjennomført.

I klima- og energiplanen pekes det på at videreutdanning av lærere i miljøspørsmål er et godt virkemiddel. Dette har ikke blitt gjennomført, og etter vår vurdering er da planen ikke fulgt opp.

Kommunen har gjennomført ENØK tiltak ved rehabilitering av flere av kommunens bygg og antar at det er oppnådd en reduksjon i energibruken på 91.400 kWh. Dette er imidlertid langt mindre enn de 760.000 kWh som ble anslått som ENØK potensiale i klima- og energiplanen. Målet er imidlertid satt og skal være gjennomført innen 2020. Skal dette målet nås må innsatsen med ENØK-tiltak forsterkes vesentlig.

Klima- og energiplanen inneholder konkrete målsettinger for energiproduksjon basert på biogass og skogvirke.

Kommunen har ikke gjort noe for å følge opp målsettingene. Etter vår vurdering ville det heller ikke vært fornuftig å følge opp disse målsettingene videre så lenge rammebetingelsene for slik produksjon ikke gir økonomisk lønnsomhet.

REVISJONENS ANBEFALINGER

Med bakgrunn i våre funn og vurderinger vil vi anbefale at:

- Klima- og energiplanen bør revideres så snart som mulig.
- Tolga kommune bør etablere et system for oppfølging og rapportering av planlagte tiltak, samt evaluere og dokumentere de resultatene som oppnås.

9. KILDER OG VEDLEGG

9.1 Kilder

- Kommuneloven
- Plan- og bygningsloven
- Klima- og energiplan 2010 – 2020
- Kommuneplan 2003 – 2013
- Kommuneplan 2015 – 2027
- Aktivitetsbeskrivelse 2016
- Risiko- og sårbarhetsanalyse fra 1998, oppdatert mars 2009

9.2 Vedlegg

- Rådmannens uttalelse 13.01.2016

TOLGA KOMMUNE

Sentraladministrasjonen

Revisjon Fjell AS
V/ Svein Magne Evavold
2550 Os i Østerdalen

Unntatt offentlig ofl §5 OfI §5

Dato: 13.01.2016

<i>Vår ref.</i>	<i>Løpenr.</i>	<i>Arkivkode</i>	<i>Saksbehandler</i>	<i>Deres ref.</i>
15/890-7	119/16	K20	Stein Halvorsen 62 49 65 46	

SVAR - RAPPORT TIL UTTALELSE KLIMA- OG ENERGIPLAN

Det vises til forvaltningsrevisjon om oppfølging og etterlevelse av klima- og energiplanen for Tolga kommune.

Rådmannen er bedt om å svare i forhold til den foreløpige rapporten.

Rådmannen velger ikke å kommentere mange av enkeltelementene i rapporten, men støtter revisjons følgende uttalelse:

Det har skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på. Det gjelder både i forhold til rammebetingelsene som kommunen ikke kan påvirke og i forhold til kommunens egen risiko- og sårbarhetsanalyse og overordnede planverk. Deler av planen er utdatert og trenger en revisjon. Planen må legge premisser for kommuneplanens arealdel.

Generell kommentar:

Utover det som fremgår over mener rådmannen at en revidert plan må utarbeides på et mye mer realistisk nivå. Dette gjelder både i forhold til tiltak og ressursbruk. Revisjonens forvaltningsrevisjon avdekker ikke etter rådmannens syn en mangel på vilje til å følge opp planen, men at planen har et omfang det ikke er mulig å følge opp i en organisasjon på Tolgas størrelse. Bedre rutiner for å følge og rapportere må imidlertid på plass.

Noen presiseringer:

Det medfører ikke riktighet at Tolga kommune vedtok en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse høsten 2015. Tolga har en slik av eldre dato, men vil starte arbeidet med å utarbeide en ny i 2016. Det er også i tråd med pålegg etter tilsyn fra fylkesmannen. Planen er ikke utdatert i forhold til innhold, men i forhold til dens alder.

På side 14 i planen er det vist til kommuneplanens samfunnsdel for 2015-2017. Det vises til tre overordnede mål. Disse er ikke riktig. Disse var de som var gjeldende i den forrige planen.

Tolga kommune

I planen som ble vedtatt i september 2015 har følgende områder et spesielt fokus ved siden av satsingsområdene – Folkehelse og Omdømme:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Med hilsen

Stein Halvorsen
rådmann

Kopi:

Vedlegg: